Rus Basını Gözüyle Rus-Türk Yakınlaşması

Rusya ve Türkiye arasında 24 Kasım 2015 tarihinde yaşanan uçak krizinden sonra ilişkiler normale dönmeye başlıyor. Olayın yaşandığı ilk günlerde ilişkilerin düzelmesi için Türkiye'nin önüne bazı şartlar koyan Rusya'nın talepleri, Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov tarafından Türk hükümetine bildirilmişti. Buna göre Türkiye'den Rus uçağını düşürdüğü için Rusya'dan özür dilemesi ve tazminat ödemesi istenmişti. İki ülke arasında yaşanan sekiz aylık gerginlikten sonra krizin yumuşatılması için ilk adım Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Vladimir Putin'e mektup göndermesiyle atıldı. Türkiye tarafından gönderilen bu mektup, Rus basınında bir özür mektubu olarak lanse edildi.

Rus uzmanlara göre, her iki ülkenin de Batı ile ilişkilerinin sıkıntılı olduğu bir dönemde ilişkilerini düzeltmeye çalışması olağan bir gelişme. Çünkü yaşanan kriz, hem Rusya'yı hem de Türkiye'yi son derece olumsuz etkiledi; Türkiye'nin turizm sektörü kriz sebebiyle ciddi kayıplar yaşarken kesişen siyasi çıkarları Rusya'yı Türkiye ile yakınlık kurmaya teşvik etti.[1]

Suriye, bilhassa son dönemde Rus-Türk ilişkilerinin kilit noktasında duruyor. Rus siyaset bilimcilerine göre, Türkiye'nin Suriye konusunda politika değişikliğine gitmesi, iki ülke ilişkilerinin iyileştirilmesinde önemli rol oynayabilir. Bunun yanı sıra Irak meselesi de ikili ilişkilerde ciddi bir düğüm noktası olarak görülüyor.

Uçak krizi en somut olarak iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri etkiledi. Rus basınında çıkan bazı haberlere göre, Rusya'nın Türkiye'ye uyguladığı ekonomik yaptırımlar, Duma'da Komünist Partisi'ne mensup bazı milletvekillerinin de eleştirilerine hedef oldu. Rusya'nın en fazla ticari ilişki içerisinde olduğu ülkelerden biri olan Türkiye ile ilişkilerin bozulmasının Rusya'nın çıkarlarıyla örtüşmediği, Batı yerine Türkiye ile ekonomik iş birliği içinde olmanın Rusya için daha uygun olduğu vurgulandı. *Moskova-Bakü* adlı haber sitesine konuşan Duma Uluslararası İlişkiler Başkan Birinci Yardımcısı Leonid Kalaşnikov, Türk-Rus ilişkilerinin kısa zamanda düzeleceğini söyledi.[2]

15 Temmuz gecesi Türkiye'de yaşanan korkunç darbe girişiminin ardından Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler olumlu bir sürece girdi. Hatta Cumhurbaşkanı Erdoğan darbe girişiminin ardından ilk yurt dışı seyahatini Rusya'ya yaptı. Petersburg'da gerçekleşen görüşme uluslararası medyanın ilgi odağı oldu. Bu görüşme ile 24 Kasım krizinden sonra kopma noktasına gelen ikili ilişkilerde yeni bir döneme girilmiş oldu. Gerek Türkiye gerekse Rusya, ilişkilerin düzelmesi için yapıcı adımlar attı.

Yaşanan krizden sonra Türkiye turizmi ağır darbe aldı, Rusya'daki Türk şirketleri büyük zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Ayrıca, Rusya ile ilişkilerin bozulması Türkiye'yi PKK ve PYD'ye karşı verdiği mücadelede de zor durumda bıraktı.[3] Ancak 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Batı Türkiye'yi yalnız bırakırken, Rusya Türk hükümetine ve halkına tam desteğini açıkladı. Bu olaydan sonra ilişkilerin düzeltilmesi ve iş birliği için daha kararlı adımlar atıldı. Akabinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Vladimir Putin 9 Ağustos'ta Petersburg'da bir araya geldi. Görüşme, tarih boyunca inişli çıkışlı bir seyir izleyen Rus-Türk ilişkileri için oldukça önemli idi. Bu görüşmeden sonra taraflar arasında yeni bir sayfa açılmış oldu. Her iki ülkenin Batı ile ilişkilerinin kötü olması da aralarındaki yakınlığın güçlendirilmesi için önemli sebeplerden biri olarak değerlendirildi. Siyasi çıkarların yanı sıra, taraflar arasında ticari ve ekonomik çıkarların da olduğu karşılıklı bağımlılık, Türkiye-Rusya ilişkilerinin yeniden kurulmasında teşvik edici bir etkiye sahip. Bu yakınlaşmanın ilk adımı Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Vladimir Putin'e yazdığı mektup, ikincisi ise 15 Temmuz darbe girişimi akabinde Rusya'nın sergilediği tavır oldu.[4] Öte yandan darbe girişimi sonrası AB ülkelerinden Türkiye'ye yönelik eleştiri dolu açıklamalar geldi. Ayrıca Türkiye'nin Fetullah Gülen'in iadesi talebinin ABD yönetimi tarafından halen daha karşılıksız bırakılması, Türkiye ile Batı arasındaki ilişkileri ciddi şekilde gerginleştirdi.

Petersburg görüşmesi

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, uçak krizinin ardından ilk yüz yüze görüşmeyi 9 Ağustos'ta Petersburg'da gerçekleştirdi. Konstantinovskiy Sarayı'nda yapılan görüşmenin bir diğer önemli özelliği ise 15 Temmuz darbe girişiminden sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gerçekleştirdiği ilk yurt dışı ziyareti olmasıydı. Basına kapalı gerçekleşen görüşme yaklaşık 2,5 saat sürdü. Rusya'nın *Kommersant* gazetesinde çıkan habere göre, yedi aydan sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın

Putin'e yazdığı mektup Ankara ve Moskova arasındaki ilişkilerin yeniden başlamasında kilit rol oynadı. 29 Haziran ve 17 Temmuz'da liderler arasında gerçekleşen telefon görüşmeleri de krizin sonlandırılması ve gerginliğin kaldırılması için kritik adımlar oldu. 9 Ağustos'ta yüz yüze yapılan görüşmede Rusya Devlet Başkanı Putin, iki ülke arasında yaşanan uçak krizinden sonra Petersburg görüşmesinin hem ticari-ekonomik ilişkiler hem de terörle mücadele için oldukça önemli olduğunu söyledi. Putin ayrıca 15 Temmuz gecesinden sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı destek için ilk arayanın kendisi olduğunun da altını çizdi. Putin konuşmasında; "Biz anayasaya aykırı hareket edenlere karşıyız ve Türkiye'ye bu konuda her zaman destek vermeye hazırız." dedi. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise, Rus-Türk ilişkilerinin her iki ülkenin çıkarları doğrultusunda yeniden kurulacağını söyledi. Recep Tayyip Erdoğan, Vladimir Putin'e; "Darbe girişiminin ardından destek için bizzat aramanız beni çok sevindirdi." diyerek bu durumdan duyduğu memnuniyetini dile getirdi ve bölgenin içinde bulunduğu bu zor zamanda, istikrarın sağlanması için Moskova ve Ankara'nın stratejik iş birliği içerisinde olmasının önemine vurgu yaptı. Cumhurbaşkanı Erdoğan ayrıca, 24 Kasım'da Rus uçağının düşürülmesi hadisesini iki ülke arasındaki ilişkilerde "Kara Gölge" olarak niteledi.[5] Görüşmede her iki devlet başkanı da esas amaçlarının ilk olarak ilişkileri krizden önceki seviyeye taşımak, daha sonra da enerji konusunda iş birliği başlatmak olduğunu söyledi. Putin Türkiye ile karşılıklı ticaret anlaşmalarını hızlandırmak için talimatlar verdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin hacminin 100 milyar dolara çıkarılmasına dair planlarının olduğunu ve bu hedefin her iki ülkenin tarihinde yeni bir sayfa açacağını söyledi. Erdoğan konuşmasında hem Türkiye'nin hem de Rusya'nın bölgenin güvenliğini sağlamak için birlikte yapması gereken çok iş olduğunun da altını çizdi.[6] Ayrıca "AES Akkuyu", "Türk Akımı Projesi" ve charter uçuşlarının yeniden başlatılması ve Türk malları üzerindeki Rus ambargosunun kaldırılması konuları da görüşmede müzakere edilen öncelikli meseleler oldu.[7] Enerji Bakanı Aleksandr Novak'ın Rusya'nın *Rossiya 24* kanalına yaptığı açıklamaya göre, Türk Akımı Projesi'nin 2019 yılına kadar tamamlanması planlanıyor. Projenin gerçekleşmesi için çalışmalara en kısa zamanda başlanacak.

Ancak bütün bu olumlu gelişmelere rağmen taraflar Suriye konusunda henüz anlaşmaya varmış değil.[8] *Kommersant* gazetesine Kremlin'den sızdırılan bilgilere göre, Rusya Suriye Kürtlerini terörist olarak görmediğini açıklamış ve Türkiye'den en önemli talebinin Suriye-Türkiye sınırının Rusya'nın kontrolüne geçmesi ve muhaliflere desteğin kesilmesi olduğunu bildirmiş. Bu bilgiler basına 11 Ağustos sonrasında, Türkiye'den askerî diplomatik bir heyet görüşmeler için Moskova'ya gittikten sonra sızdırıldı.[9] Bütün bunlar dikkate alındığında, Rusya'nın Suriye konusunda anlaşma sağlanmasında birincil aktör olduğunu söylemek abartılı bir yorum olmayacaktır.

Görüşmede Rus muhabirlerin üzerinde durduğu konulardan biri de Rus turistlerin Türkiye'de can güvenliği meselesi oldu. Turizm ve Kültür Bakanı Nabi Avcı kendisine yöneltilen "Türkiye Ruslar için tehlikeli midir?" sorusuna, "Hava limanında ve diğer gerekli yerlerde bütün güvenlik tedbirleri alınmıştır ve her şey yolundadır." diye cevap verdi.

Rusya'nın *Komsomolskaya Pravda* gazetesine göre, 9 Ağustos'ta gerçekleşen görüşme için Konstantin Sarayı'nın seçilmesi hiç de tesadüf değil. Bu saray Rus Çarı I. Petro tarafından inşa edilmiş. Gazete, bu sarayın seçilmesinin Türkiye ve Yunanistan arasındaki tarihî gerginliğe bir işaret olduğunu iddia etti.[10]

Rus basınında Suriye meselesi

Rusya'nın resmî haber ajansı *Tacc*'a 5 Ağustos'ta röportaj veren Rusya Devlet Başkanı Putin'in başdanışmanı Yuri Uşakov'a göre, Kremlin Türkiye'nin bundan sonraki aşamada Suriye meselesinde daha yapıcı bir politik yaklaşım izleyeceğini düşünüyor.[11] Zira Petersburg'da gerçekleşen görüşmeden sonra, her iki taraf Suriye meselesini çözmek için yeni bir ortak çalışma başlatma kararı aldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan görüşmeden sonra Rus muhabirlere yaptığı açıklamada, Türkiye'nin Rusya'ya üçlü bir delege heyeti göndereceğini, heyette istihbarattan, ordudan ve Dışişleri Bakanlığı'ndan temsilciler bulunacağını söyledi. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da konuyla ilgili yaptığı açıklamada, Suriye meselesinin çözümü için karşılıklı iş birliği esasında kurulan bu mekanizmada istihbarat yetkilileri, diplomatlar ve askerî temsilcilerin yer alacağını yineledi. Çavuşoğlu'nun açıklamalarına göre, her iki tarafın yeniden bir araya gelmesinden sonra bu heyetin oluşturulması, Suriye konusunda atılan ilk sağlam adım. Çavuşoğlu, Rusya ve Türkiye'nin Suriye meselesinde farklı görüşlere sahip olmakla birlikte, Suriye'de insani yardım ve ateşkesin sağlanması konusunda aynı şekilde düşündüklerini söyledi. Dışişleri Bakanı, Suriye'deki meselenin sadece Ankara ve Moskova'nın çabaları ile çözülemeyeceğini, bu konuda anlaşmaya varılması için atılması gereken siyasi adımlar konusunda doğrudan görüşmeler yapılması gerektiğini belirtti.[12]

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 20 Temmuz'da İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani ile yaptığı telefon

görüşmesinde Türkiye'nin Rusya, Türkiye ve İran'dan oluşan üçlü bir ittifak kurulması ve bölgesel sorunların çözümü için istikrar ve barış çabalarının yoğunlaştırılması isteğinde olduğunu söyledi. Rusya'nın Doğu Bilimleri Akademisi Ortadoğu uzmanlarından Vladimir Sotnikov'un *RT* kanalına verdiği röportaja göre, Türkiye'nin Moskova ile yeniden barışması, Ortadoğu'da güven ve istikrarın sağlanması için atılan önemli bir adım. Sotnikov, "Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Vladimir Putin ve ölen pilotun ailesinden özür dilemesi kendisi için çok zor bir adım olsa da bu hareket Recep Tayyip Erdoğan'ın güçlü bir siyasetçi olduğunu gösteriyor." dedi. Vladimir Sotnikov'a göre, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ortaya attığı üçlü ittifak fikri, 8 Ağustos tarihinde Bakü'de Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani arasında gerçekleşen görüşmede müzakere edilmiş. İran Dışişleri Bakan Yardımcısı İbrahim Rahimpur yaptığı açıklamada, "Biz Rusya Devlet Başkan'ı Vladimir Putin'le birlikte Türkiye'de iyi bir düzenin kurulması ve sorunların çözülmesi için Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yardım etmeye hazırız." dedi. Bölgesel sorunların çözümü konusunda, Irak ve Suriye gibi kriz yaşanan ülkelerde ortak bir sonuca varılması için Cumhurbaşkanı Ruhani ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Erdoğan'a destek vermeye hazır olduklarının belirtildiği açıklamada, bölgedeki güvenlik zafiyetini ortadan kaldırmak ve barışı sağlamak için Rusya, Türkiye ve İran'dan oluşan stratejik iş birliği kurulmasının gerekliliği vurgulandı. 9 Ağustos'ta Konstantin Sarayı'nda gerçekleşen "Petersburg" görüşmesinden sonra konuşan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin de Suriye krizinin çözülmesinin Türkiye ve Rusya'nın ortak hedefi olduğunu söyledi.

RT Na Russkom adlı haber sitesine göre, Ankara ve Moskova'nın yakınlaşmasından sonra, Türkiye, Suriye'deki Esed rejiminin değişmesi için gösterdiği tutumu zayıflattı. Sitede yer alan haber özetle şöyle: Türkiye için Suriye'nin kuzeyinde Türkmenler ve Kürtlerin yaşadığı yerde statükoyu kontrol etmek oldukça büyük önem taşıyor. Ayrıca bölgedeki siyasi parametreler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'deki Sünni ve İran'daki Şii kesimle yakınlık kurmak Rusya için oldukça büyük bir avantaj. Tabii ki Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkelerinin de bu koalisyona katılması arzu edilen bir durum, lakin üçlü formatta kurulan grup bile bölgedeki çatışma dinamiklerini değiştirmek için yeterince güçlü bir ittifak. Vladimir Sotnikov'a göre, böyle bir koalisyon kurulması durumunda, bölgedeki bütün dengeler değişebilir. Ona göre, kurulması planlanan bu üçlü ittifak yalnız Suriye krizinin çözülmesinde değil, aynı zamanda Ortadoğu'daki Irak, Yemen gibi devletlerdeki sorunların çözülmesinde de etkili olabilir.[13]

Kürt meselesine gelince; Rusya şubat ayında Suriye'deki Kürtlere Moskova'da kendi resmî temsilciliklerini açmayı teklif etti. Ankara ve Moskova arasında buzlar erimeye başladıktan sonra da Rusya'nın bu konudaki politikası değişmedi. Hatta Petersburg'da gerçekleşen görüşmenin ardından, Rus diplomat Çurkin, Suriye'nin toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin sağlanması için Kürtlerin bu konuya dair yapılan müzakerelerde yer alması gerektiğini vurguladı. Diğer bir Rus diplomat Vladimir Safronkov'a göre, ülkeler aralarındaki fikir ayrılıklarına rağmen her iki taraf birbirine yardım edebilir. Türkiye, Suriyeli muhaliflerin haddinden fazla güçlenmesini önlerken, Moskova yönetimi de Suriye'de etkisini ve nüfuzunu artırmak için Kürt militanların gücünü azaltabilir. Safrankov, Rusya'nın Kürtlerle iş birliği kurmak istemesinin esas nedenini DAEŞ'le mücadele olarak yorumluyor.[14]

Putin ve Erdoğan nasıl barıştı?

Vladimir Putin ve Recep Tayyip Erdoğan'ın barışması hem Rus hem de Türk medyasında en çok yer alan haberlerden biri oldu. Peki bu meselede kim, nasıl bir rol oynadı?

Rus basınında çıkan haberlerde iki ülke arasındaki barış misyonunda Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in hususi rollerinin olduğu söyleniyor. Hatta bu meselede Kazakistan Devlet Başkanına Dağıstan lideri Ramazan Abdulatipov'un da yardım ettiği yönünde haberler var. Rusya'nın *Komsomolskaya Pravda* gazetesindeki habere göre, Nursultan Nazarbayev'e barış misyonunda yardım edenlerden biri de Türkiyeli iş adamı Cavit Çağlar.

Basında yer alan haberlere göre; Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Rusya Devlet Başkanı Putin'e mektubunu Nursultan Nazarbayev getirmiş. Mektubu Nazarbeyev'e ulaştıran da Cavit Çağlar imiş. Cavit Çağlar'ın Dağıstan lideri Ramazan Abdulatipov'la da iyi ilişkileri olduğu biliniyor. Ayrıca bu meselede Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in başdanışmanı Yuri Uşakov'un da aktif rol oynadığı söyleniliyor.[15]

Cavit Çağlar hem siyasetçi hem de iş adamı kimliği ile tanınan bir isim. Çağlar, Dağıstan lideri Ramazan Abdulatipov vasıtasıyla Putin'le iletişim kurmak için fırsat bulmuş ve iki ülke arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi de bundan sonra başlamış. Gönderilen mektuplar Rusya Devlet Başkanı Putin'in başdanışmanı Yuri Uşakov'un yardımıyla Putin'e ulaştırılmış. Böylelikle nisan ayı sonundan itibaren

gerginliğin azalmaya başladığı ve yazışmaların devam ettiği belirtiliyor. 22 Haziran'da Kazakistan'ın Türkiye'deki elçisi Canseyit Tüymebayev Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözcüsü İbrahim Kalın'a acil kodlu bir telefon açmış. Hazırlanan mektubun Nazarbayev'e o gün saat 13.00'te ulaştırılması gerekiyormuş. Mektubu ulaştırmak için Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözcüsü İbrahim Kalın Cavit Çağlar'la birlikte Taşkent'e uçmuş. 24 Haziran'da da Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'le Rusya Devlet Başkanı Putin Taşkent'te görüşmüşler. Mektubun Putin'e iletilmesinden sonra ilişkilerde köklü bir değişim yaşanmaya başlanmış.[16]

Mektup çevrilirken Türkçe "kusura bakmayın" ifadesi Rusçaya "*izvinite*" diye tercüme edilmiş. Bu kelime Rusça "özür dilemek" anlamına geldiği için Türkiye tarafından yazılan bu mektup Rusya'da bir özür mektubu olarak algılanmış.

Rus siyasiler ne düşünüyor?

Moskova'nın Sesi Radyosu'na konuşan Rus Liberal Demokrat Partisi Lideri Jirinovski, Türkiye'nin bundan sonra kuzeye doğru yol alması gerektiğini düşünüyor. Ona göre, Türkiye 30 senedir Batı ile iş birliği içinde olsa da Türkiye için Rusya ile stratejik ve ekonomik iş birliğini geliştirmek daha faydalı. Jirinovski; Türkiye, Rusya, İran ve Azerbaycan arasında bir ittifak kurulmasının taraftarı olduğunu da söylüyor. Ayrıca Türkiye ve Rusya'nın yakınlaşması sayesinde yeni kurulacak iş birliklerinden her iki tarafın da ekonomik olarak kazançlı çıkacağının altını çiziyor. Jirinovski, Türkiye'nin yakın zamanda NATO'dan ayrılacağını düşündüğünü de söylüyor.

Jirinovski, Türkiye Rus uçağını düşürdükten sonra, "Türkiye bizim düşmanımızdır demiştiniz? Peki şimdi ne düşünüyorsunuz?" sorusuna "Şimdi çatışmalar üzerine konuşmak doğru değil. En önemli mesele Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkileri krizden önceki düzeye taşımak." yanıtını veriyor.[17]

Rusya Savunma ve Güvenlik Federasyonu Birinci Başkan Yardımcısı Franç Klindeviç, *Tacc* resmî haber ajansına verdiği röportajda, Türkiye'nin Rusya ile çok yakın iş birliği içine girdiğini ve Rusya'nın birçok ülkeyle iş birliği içerisinde uluslararası teröre açık bir şekilde karşı çıktığını söyledi. Terörün Türkiye'nin en başlıca sorunu olduğunu da vurgulayan Klindeviç, "Terör Türkiye'nin güvenliği için büyük bir tehdit; öyle ki ülkeyi darbe girişimi gibi dehşetli bir durumla karşı karşıya bıraktı." dedi.[18]

Rusya'nın BM Büyükelçisi Vitaliy Çurkin ise, Türkiye'nin Esed karşıtı muhalif güçlere destek vermemesinin ve Suriye'deki Kürtlerin de bölgeyle ilgili görüşmelere katılmasının bölgede anlaşma sağlanması için çok önemli olduğunu söyledi. Kürtlerin Suriye'nin ayrılmaz bir parçası olduğunu dile getiren Çurkin, aynı zamanda bunun Suriye'nin toprak bütünlüğü için de büyük önem arz ettiğini ifade etti.[19]

[1] Orhan Gafarlı, “V Kitae sostoitsya vstrece Putina i Erdogana”, *Admiral.news.ru*, 23.06.2016.

[2] “Rusya Komünist Partisi: Türkiye-Rusya ilişkilerinin düzelmesini istiyor”, www.haberler.com, 15.11.2015.

[3] Murat Yetkin, “Rus Krizini Bitiren Gizli Diplomasinin Öyküsü”, hurriyet.com.tr, 08.08.2016.

[4] Fatih Özbay, “Rusya ile Yeniden Ama Nereye Kadar”, www.aljazeera.com.tr, 08.08.2016.

[5] “Erdogan nazval cernoy tenyu na otnoşeniyax s Rossiey sbitıy Su-24”, *Vesti.ru*, 09.08.2016.

[6] “Putin İ Erdogan podtolknut otnosheniya Rossii I Turçii k dokrizisnomu urovnyu”, *Tacc İnformaçionnoye Agenstvo Rossii*, 09.08.2016.

[7] “V Konstantinovskom Dvorçe Naçalas Vstreça Putina İ Erdogana”, *Vesti.ru*, 09.08.2016

[8] İvan Safronov, “Sluşali-Vosstanovili”, *Gazeta Kommersant*, 10.08.106.

[9] “Rossiya i Turçiya ne smogli reşit ryad ostrıx voprosov”, *Gazete Kommersant*, 15.08.2016.

[10] http://www.azadliq.info/152353.html.

[11] Mixail Metçel, “Kreml Nadeetsya, cto poziçiya Ankarı po uregulirovaniyu v Sirii budet bolee konstruktivnoy”, *Tacc.ru*, 05.08.2016.

[12] “Turçiya I Rossiya zapustili mexanizm siriiskoqo uregulirovaniya”, *İNO TV*, 11.08.2016.

[13] “Siriiskiy treugolnik, vozmojna li voennaya koaliçiya Rossiya, Turçiya i İran”, *RT NA Russkom*, 18.08.2016.

[14] Kolum Linç, “Borba mejdu Rossiey i Turçiey prodoljaetsya za zakrıtımi dveryami”, *İnosti.ru*, 17.08.2016.

[15] “Kto i Kak Miril Putina i Erdogana”, *Komsomolskaya Pravda*, 09.08.2016.

[16] “Tureçkie SMİ uznali, kto i kak miril Putin i Erdogana”, *Vesti.ru*, 09.08.2016.

[17] “Jirinovskiy ob Erdogane i Parmezane”, *Exo Moskvı*, 09.08.2016.

[18] Vladimir Smirnov, “Turçiya sblijaetsya s RF, tak kak osaznaet yeyo rol v realnoy borbe s terrorom”, *Tacc.ru*, 21.08.2016.

[19] “Bitva Rossii i Turçii, prodoljaetsya za zakrıtımi dveryami”, *Otkrıtaya Rossiya*, 16.08.2016.